

Naujienų Antroji Dalis

NR. 867

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

J. VLKS.

POETO MĄSTYTOJO MIRTIES PROGA

Mažai kam žinomi Vinco Mykolaičio-Putino eilėraš-
čiai. Eilėraščių paskirtis — priminti birželio mėn.
baisenybes ir pagerbti už laisvę žuvusius partizanus

Visa mūsų išeivijos spauda plačiai paminėjo poeto-mąstyto-
jo V. Mykolaičio-Putino mirtį. Apie jį dar daug kieno bus rašo-
ma, kalbama. Mirė ne tik ne ei-
linis poetas, dramaturgas, ro-
manų rašytojas, literatūros is-
torikas, bet kartu ir įdomi, mįs-
linga, plačiai šakota asmenybė.
Asmuo, parašęs tokius kūrinius,
kaip Altorių šešėly arba Sukilė-
lius. Jis kartu išleido, pusiau ne-
legaliai, eilėraščius, skirtus bir-
želio baisenybėms paminėti; par-
tizanus žuvusius kovose su Lie-
tuvos priešų pagerbti...

Ir aš, klajūnas, sielvartingas dainius,
Pamilęs žemę, skundžiaus ir kentėjau
Ir į tave su viltimi šaukiausi,
Titane Prometėjau.

Ir tu, išgirdęs skausmo balsą,
Iš amžių glūdumos tiesei man ranką,—
Ir štai painioj gyvenimo kelionėj
Man jėgos neišsenka.

Žinau, kad mano skausmas — menkas lašas
Žmogaus kančios bedugniame okeane.
Ir vien tik tu man atskleidei jo prasnę,
Kentėjimo titane.

Be skausmo nėra nei laimės, nei kūrybos,
Ir amžinybėn kelias uždarytas,
Tik po nakties mums pateka aušrinė,
Ir švinta rytas.

Ir man negaila, kad buities kelionėj,
Pamilęs žemę, klupdamas kentėjau,
Jei su tavim kenčiau bent trumpą mirksnį,
Titane Prometėjau.

Kodėl tos eilutės čia buvo iš-
Prometėjaus suminėtos?

Jas perskaičius ir sustojus pa-
galvoti, bus lengviau pažinti
Vinco Mykolaičio-Putino asme-
nybę ir kartu bus giliau įsidėmė-
tini tie jo eilėraščiai, kurie pir-
mos okupacijos metais Lietuvoj
buvo parašyti, atskira knygute
išleisti ir tik saviems artiniams
išdalinti.

Viena tų eilėraščių knygutė
V. Mykolaičio-Putino buvo įteik-
ta jo kaimynui teisininkui Vy-
tautui Mykolaičiui, prieš kelis
metus Philadelphiajyje, JAV mi-
rusiam.

Vytautas Mykolaitis leido man
tas jo eiles nusirašyti, bet už-
draudė, iki Vincas Mykolaitis
bus gyvas, jas viešai skelbti.
Bet mudų sutarėm, kad kai ku-
riuos iš jo tų eilėraščių galima

Tu užsivilk, teisėjau, savo juodą toga
Ir atsiskleik istatymus bei teises.
Iš savo aukštumos tu teisi žmogų,
O jojo nuodėmės bus didelės ir baisios.
Tasai žmogus — tai aš, kuris tau kalba,
Nors niekas manęs nei kaltino, nei skundė
Ir niekas nematė mano tų darbų,
Kurių vieta širdis, o laikas tik sekundė.
Yra, matai, tokių nusikaltimų,
Kurių tau niekas žemėj nepaliūdys:
Jų būseną, kaip šilko palietimas,
O graužia sąžinę, kaip plieno rūdys.
Yra tokių, kurie tau gerklę smaugia
Vidurnakty, kaip žmogžudžio ranka.
Yra tokių, kurie širdin jauga,
Kaip pūvanti raupsuotojo liga.

Keletas kitų Vinco Mykolai-
čio-Putino eilėraščių, pirmos bol-
ševikų okupacijos metu para-
šytų.

TOS NAKTYS

Tos naktys, tokios tamsios ir baugios,
Tos naktys — tokios juodos ir sunkios...
Šlamščia vėjas beržynuose, šlamščia miškuose,
Šniokščia liepos ir gaudžia drūti ažuolai,
O mėnuo tekės taip vėlai,

Nepaisant to, tas didysis poe-
tas, plačiai išgarsėjusi asmeny-
bė, antrai bolševikų okupacijai
užėjus, pasilieka Lietuvoj. Lie-
tuvijoje didį dvasios vargą varge-
lį vargdamas, jis parašo mažai
kieno pastebėtą Prometėjų (žiūr.
1958 m. Pergalės Nr. 11). Ir tą
dešimtį puslapių kūrinių baigia
šiais giliai prasmingais, neuž-
mirštiniais žodžiais:

Taip vėlai, taip vėlai...
Ak, kaip svaigsta galva, akyse vien šešėliai —
Tu atšalusį delną prie veido pakėlei.
O šešėliai siūbuoja visais keliais —
Jie žemę ir dangų colūnais užskleis.
1941

MANO GIMTASIS KAIME

Vidudienio saulė ir vėjas ir karštis,
Ir pragaras rūkstančiais dulkiem keliais.
Laisvėjančiais polėkiais kilti ir veržtis
Išgąsdinti paukščiai sparnų neiškels.
Vėlybo pavasario dygstančią sėją
Nudegino kaitros, nurinko varnai.
Sausi rytų vėjai dirvonus akėja,
Apuogintū laukai akmeniniai.
Ir tu, mano gimtas žaliasis kaime,
Skambėjęs dienių šimtagarsiais aidais,
Keli esi su rūpesčiu, guodies su baimė
Kaip inamis tėviškės kloniais bastais.
Ziauri ir pikta raudonspalvė liepsna
Išdegino tavo laukus ir gėlynus.
Ir moteris vaško žvake nešina
Nelauktai aplanko glutį ir kaimynus.
Mūs dienos kaip tankios kalėjimų gretos
Ir laisvės aušra jom negreitai nušvis,
Nebylios kalėjimo sienos rasotos...
O, Viešpatie, kokia klaiki butis!...

ZUVUSIEMS PARTIZANAMS

Su bombomis, su gaisrais, su gaustančiais lėktuvais
Suskambė Lietuva ir gedulo varpais.
Graudį minia, colūnai, karstai ir neštuvai,
Kaip juodas debesys paklotas ties kapais.
Gili, plati duobė kokios nebuvo niekada,
Ir graudus Requiem, ir aštrūs smilkalai.
Pradėję laisvės žygį, greitai mus palikot,
Žalių Tėvynės sodų šaunūs sakalai!
Iš prievartos, apgaulės, melo ir smurto
Pakėlėte į saulę žvilgančius sparnus
Pranešti mūsų žemei didžiojo laisvės turto,
Narsa uždegti jaunos ir paguosti senus.
Jūs kritot nuo klastingos pikto priešo kulkos,
Savu krauju aptikę svetimas kaltes.
Ir štai sudaužęs pančius, drąsiai sparnų pulkas
Tėvynės laisvės žygį iki galo tęs.
Gili, plati duobė tarp antkapių ir kryžių,
O esat jūs verti milžinkapio prie kelio
Kad tiems, kurie Tėvynę ginti pasiryžę,
Per amžius žadintų kovos narsingą galią

LIAUDIJS DAINA

Nuo Baltijos jūros, lig Vilniaus kalnelių
Dejuoja lietuviai maskolių nagnuos.
Su ašarom gula, su ašarom kelia,
Tik vejai, tik audros jų širdis paguos.
Budėkit žemaičiai,
Budėkit aukštaičiai,
Budėki, Dzūkija, budėk Sūduva!
Budėk visa Lietuva!
Pakils audros vėjai,
Ir žus mūs skriaudėjai —
Atgims dar gražesnė Lietuva!
Iš bočių sodybų išvarė mūs brolius,
Išniekino brangius senolių kapus,
Pavergęs mūs žemę raudonas maskolius
Mūs amžinas priešas buvo ir bus!
Budėkit žemaičiai, budėkit aukštaičiai ir tt...
Dejuoja vergovė visi darbo žmonės,
Paskendę skurde ir nelaimės kančioj...
Lygybės, brolybės ir laisvės svajonės,
Išnyko žiaurioj bolševikų valdžioj.
Budėkit žemaičiai, budėkit aukštaičiai ir tt...
I tolimus tyrus plataus Kazakstano
Jie grūda mūs brolius Tėvynės vaikus.
O ten, kur iš seno lietuviai gyveno,

(Nukelta i 2 psl.)

pats redaktorius, bando aptarti visą Liūnės kūrybą. Ai, kam tas aptarimas, kam individuali interpretacija, kai kiekvienas Liūnės Sutesos poeziją gali sau kitaip interpretuoti. Verčiau, vietoj recenzijos, dar bent trys ar penki poetės eilėraščiai.

A. Rūko "Mano taštos istorijos" kolkas savo rankose neturėjau, bet prisilačiau paskirų posmelių periodikoj. "Varpas" man dar keletą posmelių pridėjo. Bet tai tik paskiros mozaikos šukės. Reezentantas, kaip ir prieš jį rašiusieji, skaitytojo prie šios istorijos dar nepriartino.

"Gyvenimo ir idėjų" skyrius, mano nuomone, septintojo "Varpo" rimčiau ir orumui tik kenkia. Į 28 puslapius ten sukišta 10 ar 11 pavadinimų. Kai kurie informaciniai straipsneliškščiai, kaip "Trečioji dainų šventė", arba "Su vilim žvelgiame į savo jaunimą", yra pasenę ir išblukę. Apie tuos dalykus periodikoje buvo begalės raštų. Nebeaktualios kor-jos nė apie pirmąjį "Varpo" suvažiavimą, nei apie naują Vliko vadovybę, nei apie Altą. Tiesa, tuos trupinilius redaktorius gražiai apšlifuoja ir visur po tinkamą pamokymą pridėda. Bet vieton to, ar nereikėjo į 30 puslapių sudėti vieną ar du išvystytus straipsnius, sakysime, kad ir Vliko ar Alto tema. Metraštis tai ne dienraštis, savaitraštis ir ne mėnraštis. Į jį tinka tik nesensstantys dalykai.

Korektūros klaidų šiame metraštyje labai daug. Susigriebiau ties 7 pusl. ir iki knygos vidurio jas žymėjau. Štai: vietoj "sąlygos" 7 p. atspausa "alygos"; vietoj "veiklaus" — 7 p. — "veiklaus"; 9 p. "kukios" (kokios), 10 p. "tikis" (toks), 10 p. "idejiniu" (idėjiniu), 12 p. "idejų" (idėjų), 12 d. "sekmės" (sėkmės), 15 p. "vsiems", 16 p. kazys (mažąja), 27 p. "idomavosi", 27 p. "grėblis", 28 p. "lėts" (lėšs), 40 p. "burys" ir t. t. Ir pažymėtuose puslapiuose čia nenurodžiau visų korektūros klaidų, o tik daugumą. Vietomis tiesiai tingėjau jas žymėti, nenorėdamas atsitraukti nuo įdomaus turinio.

Dėl korektūros klaidų tai nėra kaip labai ir bartis, nes jomis aptekę dabar visi mūsų leidiniai. Tikras apmaudas ima skaitant apie "keturių metų darbą", "ten du metus praleidžia", "jis sėdi virš trijų metų"... Dėl rašomųjų kelių, o ne kelerių metų jau teko ne kartą bartis, tačiau autoriai nekreipia dėmesio.

Redaktorius užbaigiamajame žodyje ateinančiuose "Varpo" numeriuose žada daugiau apie literatūrą ir kitas meno sritis. Tikrai, labai pageidautina ir daugiau poezijos, ir bent vieną ilgesnį (kelių dešimčių, ar bent keliolikos puslapių) beletristinį kūrinių arba jo ištrauką, bent vieną išsamią grožinio veikalo recenziją, keletą meno reprodukcijų. Tuomet tai "Varpas" visapusiškai būtų puikus ir, tur būt, visoki skaitytoją patenkintų.

Mėlyna-balta viršeliai, piešti Eleonoros Zapolienės (Zapolis)

J. VLKS.

IŠ PRAEITIES

Petro Vileišio laišakai J. Šliupui 1883-1884 m.

J. Šliupui pradėjus redaguoti Aušrą, tarp jo ir P. Vileišio susimezgė susirašinėjimas. P. Vileišio laišakai buvo sudėti Aušros archyve ir Bitėnuose - Martyno Jankaus sodyboje saugojami V. Kapsukas apie tai sužinojęs, atsilankė pas M. Jankų ir, progai pasitaikius, įdomesnę Aušros archyvinę medžiagą "nusišavino". 1922 m. komunistų Kibirkšties Nr. I V. Kapsukas šitaip apie tai pasisakė:

"Jankūzis, tarytum numatydamas, kad aš rengiuosi daryti pasikėsinimą ant "Aušros" archyvo, labai dabojo mane. Bet aš jau ir tuomet tiek buvau įgudęs slaptame darbe, kad jis nenudabojo, — ir svarbiausioji archyvo dalis buvo mano išvežta iš Bitėnų ir paslėpta saugioje vietoje."

Vėliau V. Kapsukas visą tą pasisavintą medžiagą spausdino Kibirkštyje "kapsukiškoj šviesoje". Čia dedamos P. Vileišio laišku ištraukos ir kas juo ištiesai buvo parašyta, paimta iš 1924 m. Kibirkšties Nr. 4.

1883 m. spalio mėn., tarp kitko, P. Vileišis J. Šliupui rašė:

"Ak, Dieve mano, ką tu padarei! Kodėl pabėgai iš savo krašto? Mano mislis, kad tuojau grįžtum atgal, pastotum į vaiską, o vaiską atbuves, indant pastotum į technologinį institutą... Nieko juk blogo nepadarai, kad... bijeisi vyriausybės."

Kitame laiške iš užsienio P. Vileišis rašė Tilžėn J. Šliupui:

"Tu rašai, jog policija skaito visas tavo gromatas. Tada ir mano gromata pakliuvo į jos nagus. Jonai, išties sakau tau, kad aš labai drebu, kad man grįžtant namon manęs nesuimtų... Turime nustoti korespondencijos. Kitaip nėra galima. Zubovui rašiau, indant man pinigų gražintų. Tau siųsti negaliu — tai būtų pražudyti save. Ta mūsų vyriausybė gin... Tegul tau Dievas padeda, bet aš, drebėdamas apie savo kailį, nebėgaliu toliau su tavim susirašinėti... Bučiuoju tave tūkstantų kartų!"

1884 m. sausio 4 d. P. Vileišis iš Belgijos parašė J. Šliupui:

"Keletą kartų buvau paš tave gromatą parašęs, jas suplėsydamas — bijodamas su tavim susinėsti. Bet tegul bus Dievo valia!"

1884 m. sausio 12 d. P. Vileišis rašė J. Šliupui:

"...Mums, kurie esame kaip ir vadovais savo tautos, - tai didis laikas parodyti mūsų protingumą. Lenkiame galvą prieš

daro gerą įspūdį. Pirmame - tylūs keturi varpai, su šerdimis centre, o paskutiniame - varpas ornamente.

Septintojo "Varpo" kaina 2 dol. Nurodytas sekantis administratoriaus adresas: Titas Briškaitis, 1214 North 16th Ave. Melrose Park, Illinois, 60160

15 rublių dėl Gudijos... Ta gazieta galėtų panaudoti žinias visos praėjusios nedelios ir kalba "Norddeutsche Alg. Zeit", "Journal", "Koelnische Zeitung" ir "St. Petersburg", "Moskovskie Vedomosti", "Le Temps", "Figaro", "Inden — Belge" ir tt. Mano būdu ta įtalpa galima būtų sudėti ant paštavo arkužo didelio kvormato. Juk gi žinoma, kaip gazetos "perelovajut iz pustogo v porožnee (pila iš tuščio į tuščią)" tiktai dėl pripildimo apvalumo. Tokia gazieta, vardu "Lietuva" būdama konservatyviška, jeigu reikia vardo, galėtų visiems įtikti ir galėtų gal būt per mūsų Vyriausybę daleista. Mano manymu dėl mūsų gaspadorių nereikia gazetios; jeigu gi dėl jų "Aušra" turėtų būti paskirta, tai tas turi būti laikraštis kiau-riai ūkiškas. Keletas tiktai lapelių turi būti paversta dėl padavimo nekurių svarbesnių žinių. Knygelės dėl gaspadorių tur būtų taip sutaisytos, kad kožnas numeris turėtų pamokslą ir pabaigą".

Kitame laiške J. Šliupui rašytame, P. Vileišis išdėsto šiuos įsitikinimus:

"Mano nuomoni, tavo Credo maž-daug tur užturėti šiuos daiktus:

1. Platinimas šviesos - mokslų, apgulnai sakant.
2. Nes Lietuva kraštas ūkiš- (Tėsinys 4-tam psl.)

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knygą galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

Cosmos Parcels Express Corporation
PRISIJUNGUSI PRIE PODAROGIFTS, INC.

★

PRIMA LIETUVOJE GYVENANTIEMS GIMINĖMS UŽSAKYMUS B U T Ū, O TAIP PAT, SOVIETŲ GAMYBOS PREKIŲ: — AUTOMOBILIŲ, ŠALDYTUVŲ, TELEVIZIJOS APARATŲ, SKALBIAMŲ MAŠINŲ, PRODUKTŲ IR T. T.

★

INFORMACIJŲ IR NEMOKAMŲ KATALOGŲ GALITE GAUTI VYRIAUSIOJE ĮSTAIGOJE ARBA VISUOSE MŪSŲ SKYRIUOSE.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036

Tel. CI 5-7905

IŠ PRAEITIES

(Atkelta iš 3-čio psl.)

kas, tada visų pirmučiausia turi būti platinamas ūkės mokslas.

3. Nes žinia rėdos (valdžios) paliepimu dėl kožno lietuviū yra reikalinga ir nes tie paliepimai išėina svetimoj kalboj, tada padavimas paliepimų kalboj savotiškoj taip pat yra reikalinga.

4. Nes jokia ūkė negal apseiti be maino (prekybos) ir amato, turi būti šaukimas prie tų užsiėmimų, ir apšvietimas tame dalyke taip - pat yra reikalingas. Tas duotų duonos žemės neturintiems.

5. Neatgailėtinu daiktu yra, jog šviesūs mūsų krašto žmonės išblaškyti svetur — šaukimas jų į savo kraštą.

6. Pažinimas iš pradžios ir visų pirmiausia turtų savo žemės. Tai didžiai svarbu.

7. Nes spēka vienybėj. "L'union fait la force", — tada parodyti ant kokių pamatų susidėti į draugystę".

1884 m. sausio 28 d. J. Šliupui P. Vileišis rašė:

"Ką tu parašei 6 Nr. "Aušros"

ant lakšto 183. Rašyti taip, kaip tu ten parašei — nors tai teisybė, — tai gali taip rašyti tik tai kūdikis, nieko nesuprantantis. Tų kelių eilelių gana, idant Tave prapuldyti. Tu žmones keli in maištą prieš gudų vyriausybę! Ak, Dieve mano, kada tu tapsi protingesnis ir mokėsi geriaus už dantų paturėt savo mislias, kurios gal nepatiktų mūsų viršininkams. Nužno priznat fakt (reikia pripažint faktas). Juk gi mes dabar dulkė. Tu neturi nei jokio fakto, šimts perkūnų! Taip esmiu piktas ant tavęs, kad jeigu čia būtum, tai istikrųjų primuščiau. Matai... Tu arba nemislji apie tą, kokią užimi sviete vietą, pasirašydamas redaktoriu, arba nenori to suprasti. Tavo keletas tų žodžių sugadino visus iki šiol numerius. Dabar neprieteliai gal pasakyti: "Žiūrėkit, kaip leist. Juk jie kursto neklausyt vyriausybės." Tavo tie keli žodžiai man primena pasakas Krilovo, kur sakoma: "Ei moska znat ona silna, kol laet na slona". Ir taip gaze-

Jayne Mansfield, gražiausio kūno sudėjimo moteris, birželio 29 dieną žuvo trafiko nelaimėje, kai smarkiai važiuojantis jos automobilis įvažiavo plieno sunkvežimio užpakalį. Gyvybės neteko josios šoferis ir kartu važiuavęs advokatas.

8 PAGRINDAI, KODĖL PODAROGIFTS, INC. PRITRAUKIA TUKSTANČIUS MŪSŲ KLIJENTŲ, KURIE SIUNČIA DOVANAS Į USSR

1. Jiems nereikia gaišti laiko, superkant ir nešant siuntinius į persiuntimo įstaigas.
2. Jie neturi spėlioti dydžių ar spalvų.
3. Jie sutaupo visus mautus, įpakavimo ir persiuntimo mokesčius.
4. Jie pasirenka ypatingą dovaną: automobilį, motociklą, televizijos priimtuvą, radijo aparatą, šaldytuvą arba
5. Jie įsigyja PREKIŲ PIRKIMO ORDERĮ, su kuriuo jų giminės jiems patinkamas prekes gali įsigyti Vniešposyltorg'o

DOLERIŲ KRAUTUVĖSĖ

6. Jų giminės gali įsigyti maisto produktų, audeklų, drabužių ir avalynės tinkančius jų skoniui ir pritaikintus.
7. Jie taupo laiką, nes tuo atvėju nėra gabavimo per Atlantą.
8. Jie sutaupo pinigų, nes DOLERIŲ KRAUTUVĖSĖS prekes yra labai žemomis kainomis.

APLANKYKITE MŪSŲ PARODINĖ SALE NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(VIENINTELIS DOVANŲ ATSTOVAS JAV-se)
220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 - 228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1530 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y. 11216

Tel.: 212 — IN 7-5522

arba į bet kurį jų skyrių

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skyrių

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skyrių

tą išduodamas tu dėl lietuvių gali tokią naudą atnešti, kaip meška pustelninkui, tai yra gali padaryt meškos patarnavimą. Girk vyriausybę, o ne peik jos, nes, leisybė sakant, mes nuo jos daugiau gero, ne kad blogo turime. Pasižiūrėk į Pilcą, redaktorių "Kraujas". Prie jo nei pats biesas neprisikabins, o vienok jis pasako viską kas jam reikia.

Toliau, nei jokia būdu negalėdamas pagirt "Aušros" pakraipos, negaliu joj rašyt, negalima kariaut su valdzia, o jūs to norite.

Mielas Jonai, susimildamas pamislyk labiaus savo žodžius ir darbus, ir neduok ginklo pats savo neprieteliams. Tai piemenėliams pritinka kalbėti visą tą, kas ant seilės užplūsta, bet ne redaktoriui. Aš turiu daugiasu praktikos, esu senesnis — klausyk manęs!"

Jau kitame laiške P. Vileišis šiaip J. Šliupui rašė:

"Saldu ir ramu buvo tavo raštą skaityti. Aš matau dabar, kad greit reikals eis kitoniškai. Labai gerai! Žinoma, kad visų pirmučiausiai reikia nulenkėti galvą prieš vokiečius, ir tai teisingai, nes jos (Aušros) būvis nuo jų užguli".

"Vakar tave išbariau už 6 num. Iš teisybės, taip nėr galima rašyti. "Papatžandis" — juk tai lojojimas, — tas gi kažnam laikraščiu save... nėra daleistina. Tą pat galima buvo kitaip pasakyti. Toliau, juk Aušra veda kovą už "brolybę, lygybę, laisvę, apšvietimą — tai vieni žodžiai. Juk mes visi broliai lygūs — taip kunigai kas nedėl sako, ir provose taip stovi. Kas gi dasiliečia laisvės, — tai jos Aušra mums nepridurs, Aušros mieris — tai savotiškoj kalboj duoti dvasišką peną lietuviams".

"Sakai, kad su kunigais vaido nekelsi. Labai protingas daktas. Bet ir su ponais taip pat nekelk, nes tarp mūsų ponų yra ir atsiras daug. Bet iš tavo

paskutinio rašto, kuris man didžiai patiko, matau dabar, kad viskas, ką sakau, nėr reikalinga, nes tu pats ketini pasiturėti."

"Didžiai malonu, jog matau tave protingą, arba geriau sakant, atsargų esant, ir dabar būsiu spakainesnis. Iš užvakarykščio mano rašto matysi, kaip aš misliju apie 19 tavo eilelių. Toliau tikrai saugokis."

"Ar negalėtum kada-nors išduoti, kaipo priedą, portraktą Vilhelmo ir kronprinco. Laimėtuom tuom vokiečius laba ir tavo būvis liktų stundesnis. Teisybė, jog pirmučiausiai turi lenktis prieš vokiečius..."

"Man rodos, jog jeigu tu tik tai susiuostysi su vokiečiais, tai galėsi gerai gyventi. Kuo toliau eis geryn. Paskum galėsi knygy kromą užsivesti ir spaustuvę. Juk gi žinoma, kad dabar visi redaktoriai — tai žmonės turtinigi. Reikia tik tai iš pradžios pakęsti, ir būti vilko neštam ir pamestam. Juo mažiaus apie politiką kalbėsi ir savo mislys rodys — juo dėl tavės bus geriaus".

Prie šio laiško P. Vileišio pridėtas dar toks prierašas:

"Tai paikas pliuskių francūzy (tai didi giminė — ir galva lenkų — bet tai teisybė), ant visų mūsų patepliotas. Buvau Paryžiuje".

Pastabėlės

Tai toks iš jo laišky rašytų J. Šliupui atrodo pirmojo Lietuvos dienraščio Vilniaus žinių leidėjas inžinierius Petras Vileišis (1851 — 1926) — atsargus, prisibijąs, nors caro rusų valdziai nepalan kus, bet linkęs prisitaikyti, nerzinti, nes jo supratimu, tada daugiau galima laimėti.

O anuomet tie jo laimėjimai toli nesiekė. Troško Lietuvos žmonėms geresnio gyvenimo ir mokė kas darytina, kad ūkininkija sočiau gyventų. Tuo tikslu jis parašė keletą knygučių, ben-

KAZYS SEKMAKAS - IŠRADĖJAS

Pramonės tyrimų laboratorijose darbas koncentruojasi daugiausia apie naujų produktų ar procesų kūrybą. Tik naujų išradimų ir patobulinimų dėka firma gali palaikyti savo turimą poziciją rinkoje ir ją toliau plėsti. Firmos savo laboratorijų produktą — naujus išradimus stengiasi apsaugoti pasinaudamos patentais, kurie joms suteikia monopolį naudotis išradimu 17 metų. Šiam laikotarpiui prabėgus, išradimas pasidaro bendra nuosavybė. Už šią monopolio teisę firma viešai paskelbia išradimo principą, jį pailiustruodama pavyzdžiais. Patentų įstatymas ir buvo įvestas, kad sulaukius atskirus individus ar firmas nuo išradimo laikymo paslapyje. Paslapyje laikomas išradimas dažnai žūtų, o paskelbtas patento pavidale pasidaro dalimi mokslinės literatūros, kuri yra prieinama visiems. Taigi patentas yra dokumentas, kuriuo yra suteikiamos nuosavybės teisės į išradimą jį paskelbusiam asmeniui.

JAV valstybėse patentai yra išduodami išradėjo vardu. Jei šis asmuo dirba pramonės tyrimų srityje, jis yra pasirašęs sutartį su firma, pagal kurią jo teisės į išradimus atliktus darbo laiku, naudojantis firmos įrengimais ir patyrimu yra perduodamos tos firmos nuosavybėn. Tas neliečia asmenų, kurie yra samdomi kitam tikslui, pavyzdžiui produkcijai, nors ir čia gali iškilti legalių klausimų, kam tas išradimas priklauso firmai ar individui.

Todėl nenuostabu, kad dauguma patentų yra firmų, o ne paskirų asmenų nuosavybė. Individo išradėjo laikai yra praėję, nors kartais pasitaiko stambesnių išradimų universitetuose ar privačiai besiverčiančių inžinierių ar mokslininkų tarpe. Pats patento gavimas nėra labai brangus: naudojantis kompetetingų teisininkų pagalba visa procedūra kainuotų apie 2000 dolerių, o darbą atliekant pačiam, ir mažiau. Kaip kiekviena kita teisė į nuosavybę, taip ir patento nuosavybės teisė, gali būti ginčijama teisme. Tai tačiau yra sunkiai prieinama asmeniui be didesnių finansinių resursų. Yra žinomas vienas atsitikimas, kur firma užginčyti kitos firmos teisę į jos turimą patentą, įrodant, kad tas patentas nebuvo paremtas tikru išradimu, bylos 2 teisimų instancijose kainavo 500,000 dolerių. Didžiausios išlaidos buvo atlyginimas teisiniams patarėjams. Šis pavyzdys turėtų išryškinti patentų svarbą JAV pramonėje.

Asmens, dirbančio pramonės laboratorijose, kūrybingumas gal geriausiai gali būti išreikštas jo aktyvumu patentų srityje. "Technikos Žodis" šia proga ir norėtų supažindinti savo skaitytojus su patentų srityje ypatingai aktyviu mūsų kolega Kaziu Sekmaku. "Tech-

nikos Žodžio" redakcijai susidarė įspūdis, kad mūsų išėivijoje, savo patentų skaičiumi Kazys Sekmakas yra, turbūti, pasiekęs rekordą. Ir tai ne vien išėivijoje. Nepriklausomoje Lietuvoje patentų sritis nebuvo aktyvi, nėra ji aktyvi ir dabar. Sovietų Sąjungoje, nesant konkurencijos tarp paskirų įmonių, nėra ir reikalo išradimų teisės apsaugoti patentais.

Kazys Sekmakas dirba chemijos srityje. Čia reikėtų pabrėžti, kad chemija nėra patentais pati gausiausia sritis. "Patent Gazette", kur talpinamos visų patentų trumpas santraukos, yra suskirstyta į tris dalis: mechanikos ir bendra, chemijos, ir elektros. Palyginus kelis šio leidinio numerius patentų santykis buvo maždaug 3,3:1: 11, 2. Kazio Sekmako vardu išduota apie 60 įvairių valstybių patentų, jų tarpe 18 JAV. Tame 60 patentų skaičiuje žinoma yra ir pasikartojimų, bet taip pat reikia atminti, jog daugelis Europos valstybių (Belgija, Prancūzija) patentus paskelbia daug greičiau nei JAV patentų įstaiga. Iš viso Kazys Sekmakas, įskaičius ir dar nepaskelbtus patentus yra padaręs apie 45 atskirus išradimus, kas tikrai įrodo retą mokslinį kūrybingumą.

Sekmako išradimai apima šias sritis: naujų termoreaktyvinių polimerų sintezė, korėtos plastinės medžiagos, plastinės iš silicio organinių junginių, vandenyje tirpstančios plastikos medžiagos, aukšto slėgimo procesas erdvių polimerų sintezėje, funkciniai emulsiniai stambiamolekuliniai junginiai, nesotieji uretanų plastikos deginiai, užblokuotų polimerų sintezė, farmacijos preparatai, epoksidų-amidų junginiai ir kt.

Sekmakas savo, kaip išradėjo karjerą pradėjo 1951 m. Armour Co. tyrimų laboratorijose, Čikagoje, biologinių vaisių gamybos srityje. Pirmas jo vardu patentas buvo išduotas 1956 m. pagal kurį, naudojant žinduolių skilvio kasą galima tuo pačiu metu pagaminti insuliną ir kristalinius enzimus. Toje bendrovėje jis dar padarė keletą išradimų enzimų, kristalinio cholesterolio gamybos srityje, riebalinių rūgščių panaudojime plastmasių gamybai ir keletą kitų išradimų polimerų srityje. 1956 m. Sekmakas perėjo dirbti į De Soto Chemical Coatings, Inc. laboratoriją, kur labai produktyviai dirba, kaip tyrimų mokslininkas polimerų srityje, šiuo metu šios firmos centrinėje laboratorijoje, Des Plaines, Ill. ir vadovauja tyrimų grupei polimerinėje chemijoje.

De Soto bendrovė, kaip nurodyta jos metiniame pranešime, 1966 metais pardavė prekių už 10% mil. dolerių ir išleido 3.3 mil. dolerių tyrinėjimams bei naujų produktų patobulinimui. Šios firmos technikinį personalą sudaro apie 200 chemikų, chemijos inžinierių bei technikų. 1967 metais cheminių tyri-

Jacksonville, Fla., gražuolė Vicki Babrer pasisiuvo suknelę, kuri jai kainavo šimtą dolerių. Jai reikėjo išgerti gerokai alaus, kol iš pakankamo butelių kamščių skaičiaus pasidarė suknelės pagražinimus.

mų reikalams numatoma išleisti 4.3 mil. dolerių.

Bendrovė gamina antikoroziškas dangas, dažus, emales, lakus ir kitus produktus, kurie naudojami pramoninių pastatų bei namų statyboje; lėktuvų, raketų industrijoje bei aliuminio, automobilių, tekstilės ir popieriaus pramonėje. DeSoto bendrovė pirmoji JAV pradėjo gaminti biologiškai degraduojamą sintetinį muilą (biodegradable detergent), tuo sumažindama upių vandens užteršimą.

Polimerai yra svarbūs visiems šiems produktams ir Kazio Sekmako sritis šiuo metu veikia be išimties yra polimerų kūrimas, jų patobulinimas ir pritaikymas. Įvairiems plastikos dengimams yra plačiai vartojami akriliniai, vinilo, stireno, ar uretano polimerai ir įvairios jų kombinacijos.

Šiuo metu ypač aktuali oro ir vandens užteršimo problema dideliuose miestuose. Tad industrinėje chemijoje ir namų apyvokos reikmenų gamyboje pereinama prie vandenyje tirpių arba emulsinių polimerų, kurie gaminami vandens tirpalų pavidale. Tuo budu žymiai sumažinamas nuodingų organinių tirpiklių kiekis ore ir upių bei ežerų vandenyse.

Fordo automobilių įmonės pirmosios pradėjo naudoti elektrofrezės principą polimerinių dangų padengimui ant metalo dalių. Šis metodas iš dalies yra panašus į chromavimo ar nikeliavimo procesą, kur šie metalai yra nusodinami ant mažiau korozijai atsparių metalų. Naudojant elektrofrezės principą, vandenyje tirpių polimerų koloidinės dalelės neša elektrinį krūvį ir elektros srovės pagalba jas galima nusodinti ant anodo arba katodo paviršiaus. Šiuo metodu galima labai greitai padengti dideles dalis. Be to dangos yra labai lygiai išdėstomos, padengdamos ir mažiausias išpūvas, briaunas bei paviršiaus nelygumus, kas sunkiai įmanoma įprastais dažymo būdais.

Greta polimerų chemijos čia susiduriama ir su elektrochemijos principais, kaip elektrolyze, kataforeze, ir elektroosmoze. Vandenyje tirpių polimerų arba emulsijų dalelių dydis, jų elektrinis krūvis ir kiti parametrai yra svarbūs jų sekmingam panaudojimui.

K. Sekmako patentų didelė dalis ir yra šių polimerų patobulinimas. Kad gavus optimalių savybių dangas, reikia kruopščiai suderinti šių medžiagų chemines ir fizines savybes. Čia atsiveria nepaprastai platus ir derlingas laukas chemikui, sugebančiam panaudoti polimerų chemijos žinias, sugebančiam stebėti ir ieškoti naujų — geresnių kombinacijų. Kazys Sekmakas, nors jis pats ir mažai tėra rašęs technikinėje literatūroje, yra suradęs naujų būdų patobulinti šiuos, ypač akrilinius polimerus, ir jo pavardė jau dažnai sutinkama polimerų srities apžvalgose ir naujesnėse knygose.

De Soto Chemical Coatings, Inc. polimerų srityje greta K. Sekmako dirba ir keletas kitų lietuvių: Petras Brizgys, K. Drunga, Pranas Ragauskas ir Romas Šiaudikis.

Pabaigai pora K. Sekmako biografinių brošiūrų. Jis studijas baigė 1944 m. V. D. Universitete. Jo pirmas profesinis darbas buvo alaus bravore, Kaune. Pasitraukęs į Vokietiją, kurį laiką dirbo Siemens-Halske įmonėje plastmasių srityje. 1949 m. emigravo į JAV, kur jo pirmas darbas buvo Wahl Tyrimų institute. Vėliau, kai jau minėta, dirbo Armour Co. tyrimo laboratorijose ir nuo 1956 m. De Soto Chemical Coatings, Inc. K. Sekmakas šiuo metu gyvena Čikagoje, yra vedęs Birutę Adomavičiūtę, augina dukrą Ritą ir sūnų Viktorą. D. Š.

Iš "Technikos Žodis"

Naujiųjų administracija turi daug gražių ir nebrangių knygų, kurias galima tik už kelis dolerius išsigyti. Knyga yra geriausias žmogaus draugas, tad ir Tamsta įsigyk bent keletą tokių draugų.